

4. Иностранные студенты хлынули в Украину [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://infoline.sumy.ua/news.php?country=1&article=79>. – Дата обращения: 28.04.2012.
5. Карпов А. Е. Различение. Пространство в городе [Электронный ресурс] / А. Е. Карпов // Социолог. обозрение. – 2001. – Т. 1. – № 2. – Режим доступа : <http://www.sociologica.ru/Journal/02sta1.pdf>
6. Козер Л. А. Функции социального конфликта / Л. А. Козер [пер. с англ. О. Назаровой ; под общ. ред. Л. Г. Иониной]. – М. : Дом интеллектуальной кн. : Идея-пресс, 2000. – 295 с.
7. Мид Д. Сознание, самость и общество / Д. Мид. – М. : Директ-Медиа, 2007. – 34 с.
8. Населення України. 2010 рік: демографічний збірник / [відпов. за вип. Г. М. Тимошенко]. – К. : Держ. служба статистики України, 2011. – 442 с.
9. Парламентские слушания на тему: «Этнонациональная политика: свершения и перспективы» [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.edinaya-odessa.org/st/39089-gosudarstvennaya-etnonacionalnaya-politika-ukrainy-ot-plavilnogo-kotla-do-kulturnoy-mozaiki.html>.
10. Публичное пространство в социологии города. Проблемы публичного пространства в Петербурге. Лекция [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.urban-club.ru/?p=89>.
11. Жулькевська О. В. Суспільний простір міста як об'єкт соціологічного вивчення та емпіричний референт соціальних змін / О. В. Жулькевська, М. В. Грищенко // Соціологічні студії : наук.-практ. журн. / уклад. Л. Й. Кондратик, С. А. Сальнікова. – Луцьк : Волин. нац. ун-т ім. Лесі Українки, 2012. – № 1. – С. 61–66.
12. Результаты опитування молоді України на тему толерантності [Електронний ресурс]. – 2009. – Режим доступу : http://tolerant.org.ua/category/iniziat_realizovano-articles-about/rezultati_opituvannya_molodi_ukraini_na_temu_tolerantnosti.html.
13. Шманкевич Т. «Сжимающийся» город – новая сегрегация / Т. Шманкевич // Байкальская Сибирь: из чего складывается стабильность. – Москва ; Иркутск : Наталис, 2005. – С. 295–307.

Афанасьева Людмила. Общественное пространство полиэтничного города как фактор формирования этнической толерантности молодёжи. Толерантность формируется неодинаково в различных сферах социума, особенно в случаях этнических, национальных и религиозных различий. Поэтому данное исследование касается общественного пространства городов с многочисленным количеством этнических групп, разнообразных культур, конфессий, традиций, способов поведения и обусловленных этим социокультурных проблем. В статье осуществлено обобщенное состояние отношения молодёжи к проблеме межэтнических взаимоотношений с учётом обусловленности дальнейшего социально-экономического, политического и культурного развития общества и государства доминирующими в молодёжной среде интересами, взглядами, ценностями.

Ключевые слова: город, общественная среда, молодёжь, полиэтничность, этническая толерантность.

Afanasyeva Lyudmila. Social Space of a Polyethnic City as a Factor Determining Ethnic Tolerance of the Youth. An increasing role of the ethnic factor in a social life of the poly-ethnic city inevitably raises the question of threat that can be hidden in inter-ethnic conflicts. The are important current issues to reveal the role of urban social environment in the formation of ethnic tolerance of the youth at the regional and local levels and to search ways for adjustment of inter-ethnic relations in the youth poly-cultural stratum of particular cities and regions with a sustained polyethnicity. Given that two thirds of current Ukraine 's population lives in cities the conditions of life are shaped by the subjects of the urban environment and simultaneously affect the worldview of both a local part of the youth and that part moving for training or employment from villages. Therefore, in modern development conditions of Ukrainian society the formation of tolerant relations among youth is a strategic task, because predominantly the youth groups are to a great extent poly-cultural, and it is the tolerance as a person 's quality that can help in preventing conflicts between young people and reaching mutual understanding in society.

Key words: city, the social environment, the youth, poly-ethnic, ethnic tolerance.

УДК 316.454.3:159.947.2(477)

Наталія Глебова

Формування свободи й відкритості в глобальному інформаційному просторі

Свобода у відкритому суспільстві передбачає наявність можливості вільного масового поширення інформації, яке є ефективним засобом захисту прав і свобод людини, формування громадської думки, реального впливу на суспільство й державну владу. Зниження ризиків перебування України в глобальному

інформаційному просторі можливе через забезпечення соціально-економічної модернізації на правах повноправного суб'єкта міжнародних відносин зі збереженням її національної та культурної самобутності.

Ключові слова: свобода, відкритість, інформаційні потоки, онлайнний простір, глобальний інформаційний простір.

Постановка наукової проблеми та її значення. Концепція свободи відіграє головну теоретичну й політичну роль у формуванні поглядів тієї чи іншої політики. Свобода та пов'язані з нею поняття, такі як вільність, незалежність, самовизначення, відкритість, були предметом суперечок і досліджень багатьох учених.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Для особистості володіння свободою – це історичний, соціальний і моральний імператив, критерій її індивідуальності й рівня розвитку суспільства. Довільне обмеження свободи особи, тверда регламентація її свідомості й поведінки, не зведення людини до ролі простого «гвинтика» в соціальних і технологічних системах завдає шкоди як особистості, так і суспільству [9, 108]. У підсумку, саме завдяки свободі особи суспільство здобуває здатність не лише пристосовуватися до наявних природних і соціальних обставин навколишньої дійсності, а й перетворювати їх відповідно до своїх цілей.

Свобода лише відкриває можливості до дії. Вона дає шлях почуттям і думкам, пропонує вибір та можливість вирішення. Той, хто користується свободою, може прийняти рішення й визначити свої дії, дійти до своєї цілі, не побоюючись обмеження, примусу, насильства. У цьому сенсі можна поставити знак рівності між свободою та можливістю, свободою й відкритістю.

Сьогодні, в епоху значних змін, особливої актуальності набувають праці видатного психолога, соціолога й філософа Е. Фромма, у яких проблемі свободи належить ключова позиція. Логіка розгортання проблематики нерозривно пов'язана з критикою Е. Фроммом сучасного йому суспільства. Людина в ньому перестає бути метою сама по собі, а перетворюється на засоби досягнення інших, далеких їй, політичних та економічних цілей. Вона перетворюється на «річ», об'єкт для маніпулювання з боку соціальних інститутів, влади [13]. Отже, проблема полягає в тому, що індивід живе у світі, із яким утратив усі справжні, людські зв'язки. Вони можливі тільки у відкритому суспільстві, де панують демократія, гуманізм, свобода. Сьогодні на авансцену дедалі більше висувуються права та свободи людини, здатної створювати матеріальні й духовні цінності, збагачувати свій суб'єктивний світ новими досягненнями цивілізації.

Параметр «відкритості» почали досліджувати в соціальних науках із праць А. Бергсона, К. Поппера та Дж. Сороса. Уперше зміст цього терміна використано в моделі А. Бергсона [2]. Він пов'язував відкритість із мінливістю ідеального суспільного устрою, якому властиві «динамічна» мораль і релігія, «моральні герої» й гуманістичноорієнтовані релігійні діячі, основною метою діяльності котрих є благо всього людства, а не відтворення та збереження роду [2].

Проблеми глобального інформаційного простору активно досліджують науковці. Це праці Н. Вінера, В. Горбатенка, В. Горського, К. Германа, О. Гриценко, Д. Дуцик, О. Зернецької, А. Неклесси, Т. Петріва, І. Слісаренка, Т. Приступенко, В. Соколова, Г. Хлистуна, О. Чекмишева, А. Чичановського, О. Шахтемирової, В. Шкляра.

Мета й завдання статті. Мета цього дослідження полягає в з'ясуванні специфіки свободи та відкритості в глобальному інформаційному просторі; **завдання** – проаналізувати наявні наукові здобутки категорій «свободи» й «відкритості», сформулювати параметри відкритого суспільства та теоретично обґрунтувати вплив глобального інформаційного простору на свободу особистості й суспільства.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування отриманих результатів дослідження. Свобода – це можливість здійснити вибір, прийняти рішення й утілити його в життя без примусу та самостійно. Свобода неможлива без самовизначення, незважаючи на те, йдеться про індивідуума чи про соціальну групу. Лише в тому випадку, якщо індивідуум чи соціальна спільність людей володіють нічим не стримуваною можливістю самовираження – фізично, емоційно, розумово, духовно, – лише тоді можна говорити про існування свободи. Термін «вільний світ» вибрали, завізували й «пустили» в ужиток люди, які стверджують, що свобода – не просто благо, а вище, головне благо. У пошуках гасла, що стало б аксіомою та саморекламою, сучасні лідери перебрали низку епітетів, як-от: «цивілізований», «християнський», «західний», «відкритий».

К. Поппер значно розширює значення терміна «відкритий», серед необхідних компонентів відкритості він виокремлює особливості об'єднання людей та їхні відносини в межах цих об'єднань: «Відкрите суспільство (тобто суспільство, яке базується на ідеї не тільки толерантності до інших, незвичних думок, а й на повазі до них) і демократія (форма правління, яка повністю призначена для захисту відкритого суспільства) не можуть існувати та успішно розвиватися, якщо наука стане власністю тільки вузького кола спеціалістів» [7]. Дж. Сорос підкреслює, що головною рисою відкритого суспільства є засіб мислення: «Традиційний спосіб мислення асоціюється з тим, що я назвав би органічним суспільством, а критичний спосіб – із «відкритим» суспільством». Також необхідні певні елементи економічного життя, зокрема «земля та капітал не повинні бути прив'язані до певного використання» [12]. Отже, у сучасних дослідників виникло уявлення, що відкрите суспільство – це щось не до кінця зрозуміле, але вкрай необхідне для розвитку країни. Як зазначає В. Андрущенко, «... нам потрібне “відкрите суспільство”. Вільне, демократичне, толерантне, прозоре ...» [1].

Деталізація образу відкритого суспільства та перша спроба співвіднести його із системною методологією вперше зроблені А. Цофнасом [14]. Він зазначає, що відкритим є суспільство, параметри якого такі:

- гуманізм, де вищі цінності – життя й свобода. Громадяни беруть участь у суспільному житті автономно. Ослаблення традицій, толерантність до цінностей інших культур;
- дотримання принципу індивідуалізму: будь-яка соціальна спільність існує для того, щоб повніше розкрити творчі здібності кожного;
- пошуки загальнолюдської єдності, відмова від автаркії, створення єдиних для всіх правил торгівлі, відкритість до світу;
- опора на ринкові регулятори розвитку економіки та інших сторін соціального життя, заохочення конкуренції, боротьба з монополізмом;
- ідеологія й практика ліберальної демократії: підсистеми можуть мати структури, які відмінні від структури системи в цілому. Поділ законодавчої, виконавчої та судової влади. Забезпечення регулярної зміни представницької влади в усіх її гілках.

Сьогодні відкрите суспільство К. Поппера перетворюється на надвідкрите [4, 349], у якому, завдяки віртуалізації, «розчиняється» звичне природне середовище, соціальний простір водночас універсалізується й фрагментується. Новий простір об'єднує людей, розсіяних по світу, але пов'язаних єдиним інформаційним простором, новими засобами комунікації, узагальненим символом яких стає Велике Павутиння, тобто глобальний інформаційний простір.

Глобальний інформаційний простір – це невід'ємна складова частина соціального простору, яка створює відносно самостійне явище – соціально-інформаційний простір. Соціальний зріз глобального інформаційного простору характеризує соціальне спрямування економічних, політичних, культурних й інших процесів, що відбуваються у відкритому суспільстві. Об'єднуючись на міжнародній арені із системою міждержавних відносин, глобальний інформаційний простір є, з одного боку, самостійною сферою зіткнення зовнішньополітичних інтересів держав у сфері міжнародних відносин, а з іншого – об'єктом і засобом реалізації цих інтересів у системі міждержавних відносин.

І науковці, і практики розуміють необхідність розробки інформаційної стратегії держави в умовах глобальної інформатизації. Така стратегія має спрямовуватися на розв'язання двох взаємозалежних завдань. По-перше, одним із напрямів інформаційної стратегії України в умовах глобального інформаційного простору має стати просування через інтеграцію в цей простір як повноправний та активний суб'єкт. По-друге, важливим напрямом інформаційної стратегії України має стати її прагнення зберегти власну самобутність, цивілізаційну та культурну ідентичність у процесі соціально-економічної й політичної модернізації, яка має тенденцію до універсалізації. Реалізація цих напрямів інформаційної стратегії складає взаємозалежну проблему, оскільки, з одного боку, поза глобальним інформаційним простором Україна не зможе існувати як повноправний суб'єкт міжнародних відносин, а з іншого – із втратою культурної та національної самобутності в процесі інтеграції Україна вже не буде Україною за своїм духом і сутністю.

Сьогодні жодна країна не може жити не тільки без товарообміну з іншими державами, у тому числі й із тими, що належать до різних регіонів і культур, а й без праці на замовлення з урахуванням стандартів споживання цих країн, без пересування між державами значної кількості людей, без обміну інтелектуальними досягненнями. За таких умов збереження в тривалій перспективі

традиційних цивілізацій у їхніх традиційних ареалах, їх «повернення до джерел» і відновлення традиційної «чистоти» є малоймовірним [6, 11]. Іншими словами, інтеграція України в глобальний інформаційний простір загрожує їй утратою національної й культурної самобутності, свободи та відкритості, значними соціально-класовими деформаціями, що є наслідком соціально-економічної модернізації.

Здавалося б, можливості та права громадян, звільнені нарешті від «опіки» й контролю держави, помітно зростають. Однак цей процес є в чомусь зовсім іншим, ніж просування до глобального відкритого суспільства.

Надзвичайно важливий також інший напрям реалізації інформаційної стратегії України: він пов'язаний із політичним і правовим визначенням ролі та місця країни в глобальному інформаційному просторі. Очевидно, що стратегічним напрямом нашої країни має бути прагнення до активної участі в діяльності міжнародних організацій і рухів, які забезпечують формування правового й політичного поля глобального інформаційного простору, а також приєднання до міжнародних договорів і конвенцій, які регламентують порядок діяльності державних та недержавних органів в інформаційних мережах і системах комунікацій.

Отже, інформаційна стратегія України в умовах глобалізації передбачає формування цілого комплексу заходів, пов'язаних із діяльністю країни в економічній, політичній і технологічній сферах, спрямованих на інтеграцію в глобальний інформаційний простір через забезпечення соціально-економічної модернізації на правах повноправного суб'єкта міжнародних відносин зі збереженням національної й культурної самобутності.

Як зазначає доктор політичних наук Алла Сіленко, широкі, майже необмежені можливості комп'ютерних технологій дають інші можливості: не докладаючи великих зусиль, створювати «інформаційний портрет» індивіда, що, зі свого боку, продукує можливості на вищому рівні – використовувати таку інформацію державними й приватними інститутами у своїх інтересах [11, 48]. Коли це стає відомим людині, то викликає в неї почуття невпевненості, ніби вона перебуває під скляним ковпаком. Як пишуть С. Каннінгем і А. Портер, «бази даних, складені на людей, можуть призвести до втрати людиною індивідуального, приватного життя й особистої свободи, створюють можливість дискримінації в небачених раніше масштабах» [5, 96]. Дослідники відзначають, що вплив інформаційних потоків на світосприймання людини, її самоідентифікацію робить контроль над нею могутньою й небезпечною зброєю. Крайній ступінь такого контролю – монополізація інформаційних каналів – дає монополістові необмежену владу над суспільством.

Фахівці, вивчаючи проблеми сучасних відносин, дійшли висновку, що користувачі Інтернету становлять модернізовану групу, «яка за своїми соціокультурними характеристиками значно ближча до представників інших культур у глобальному інформаційному просторі, ніж до українського населення, не охопленого Інтернетом» [10, 38].

«Громадяни “цифрового світу”, – констатував експерт із проблем соціального впливу Інтернету Дж. Кац, – не відчужені ні від інших людей, ні від громадських інститутів. Для них не характерне неучтво стосовно того, як функціонує наша система, чи байдужість до соціальних і політичних питань, із якими зіштовхується суспільство. Навпаки, онлайн-світ охоплює багатьох із найбільш інформованих і політично активних громадян, яких ми мали будь-коли чи хотіли б мати» [3, 25].

Україна постійно взаємодіє з іншими країнами й народами, використовуючи глобальний інформаційний простір на його різних рівнях як засіб комунікації та тим самим впливає на характер перебігу в ньому інформаційних процесів і, отже, вільно чи мимоволі, змінює деякі сутнісні риси глобального інформаційного простору. Очевидно, що характер впливу на глобальний інформаційний простір із боку України в міру її інтеграції в цей простір має докорінно змінитися. На думку Олени Проскуріної, «настав час відмовитися від ролі “губки”, котра пасивно споживає інформацію, яка подається розвиненими країнами і далеко не завжди прийнятна для внутрішнього використання в країні» [8, с.141]. Вплив на глобальний інформаційний простір із метою його зміни чи пристосування для реалізації національно-державних завдань має стати найважливішим напрямом інформаційної стратегії країни в сучасних умовах, в умовах свободи, відкритого суспільства.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Одним із найважливіших факторів формування та розвитку громадянського суспільства в Україні є наявність у суспільних структур і громадян можливості оперативного одержувати достовірну, об'єктивну інформацію, а також вільно

обмінватися нею, оскільки вільне масове поширення інформації – ефективний засіб захисту прав і свобод людини, формування громадської думки, адекватної подіям, забезпечення можливості реально впливати на саме суспільство та державну владу.

До переваг формування єдиного світового простору та часу можна віднести багато цінних речей: науково-технічний і суспільний прогрес, міжкультурне співробітництво, підвищення рівня життя, проте не варто недооцінювати й загрозу втрати національної та соціальної автентичності, зрештою – і свободи. У разі встановлення повного світового комунікаційного контролю над джерелами інформації з боку поки що певною мірою гіпотетичного «світового уряду» ми можемо отримати нову форму тоталітаризму. І в цьому контексті світовому співтовариству треба дуже серйозно попрацювати над виробленням організаційно-правових, суспільно-економічних та комунікаційно-технологічних норм регулювання інформаційної сфери планети.

Керівництво сучасної України, демонструючи повну відкритість, зруйнувало всі перешкоди для припливу інформації із зовнішнього світу; відтак український народ уже на собі відчув руйнівну силу чужого інформаційного потоку. Очевидно, що перебування України в глобальному інформаційному просторі потребує осмисленої стратегії, спрямованої на організацію взаємодії з цим простором. І від того, як швидко вдасться концептуально сформулювати основні напрями власної інформаційної стратегії в умовах глобалізації та становлення глобального інформаційного простору, залежить не лише сьогоднішнє, а й майбутнє нашої країни.

Джерела та література

1. Андрущенко В. Організоване суспільство / В. Андрущенко. – К. : Ін-т вищої освіти АПН України, 2006. – 679 с.
2. Бергсон А. Два источника морали и религии / А. Бергсон. – М. : [б. и.], 2010. – 288 с.
3. Вайнштейн Г. Интернет как фактор общественных трансформаций / Г. Вайнштейн // Мировая экономика и международные отношения. – 2002. – № 7. – С. 16–27.
4. Злобіна О. Особистість як суб'єкт соціальних змін / О. Злобіна. – К. : [б. в.], 2004. – 400 с.
5. Каннингем С. Сетевые средства связи: двенадцать способов изменить нашу жизнь / С. Каннингем, А. Портер // Впереди XXI век. Антология современной классической прогностики. – М. : Academia, 2000. – С. 84–98.
6. Неклесса А. И. Конец цивилизации, или Конец истории / А. И. Неклесса // Мировая экономика и международные отношения. – 1999. – № 3. – С. 3–16.
7. Поппер К. Открытое общество и его враги. Т.1: Чары Платона / К. Поппер ; пер. с англ. ; под ред. В. Н. Садовского. – М. : Феникс, Междунар. фонд «Культурная инициатива», 1992. – 448 с.
8. Проскуріна О. Інформаційна стратегія України в сучасному геополітичному просторі / О. Проскуріна // Політичний менеджмент. – 2009. – № 3. – С. 137–144.
9. Рочняк О. В. Е.Фромм: розуміння свободи в умовах демократичного суспільства / О. В. Рочняк // Мультиверсум. Філософський альманах. – 2011. – № 1(99). – С. 108–116.
10. Рудницька Т. «Інтернетизація» і «вестернізація» життєвого світу особистості в Україні. – Круглий стіл «Особистість у контексті глобалізації» / Т. Рудницька // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2002. – № 2. – С. 32–45.
11. Сіленко А. Інфокомунікаційні технології та розвиток громадянського суспільства / А. Сіленко // Політичний менеджмент. – 2004. – № 5. – С. 40 – 55.
12. Сорос Дж. Утвердження демократії / Дж. Сорос. – К. : Основи, 1994. – 224 с.
13. Фромм Э. Бегство от свободы / Э. Фромм. – М. : Прогресс, 1989. – 272 с.
14. Цофнас А. Ю. Философский минимум бакалавра / А. Ю. Цофнас. – Одесса : Наука и техника, 2007. – 120 с.

Глебова Наталья. Формирование свободы и открытости в глобальном информационном пространстве. Свобода в открытом обществе предполагает наличие возможности свободного массового распространения информации, которое является эффективным средством защиты прав и свобод человека, формирования общественного мнения, адекватного событиям, и реального влияния на общество и государственную власть. Снижение рисков пребывания Украины в глобальном информационном пространстве возможно путём обеспечения социально-экономической модернизации на правах полноправного субъекта международных отношений с сохранением её национальной и культурной самобытности.

Ключевые слова: свобода, открытость, информационные потоки, онлайн-простор, глобальный информационный простор.

Glebova Natali. Formation of Freedom and Openness in the Global Information Space. Open society has such signs: humanism, where the highest values are life and freedom, and tolerance too; the principle of individualism, when any social group exists for full disclosing of the creative abilities of everyone; the search for universal unity, creating of single trade rules, openness to the world; and basis on market regulators of economical development and other aspects of social life, promotion of competition, anti-monopoly measures; the ideology and the practice of liberal democracy.

The freedom in the open society supposes the possibility of free mass dissemination of information, which is an effective way to protect rights and freedoms of the individual and the formation of public opinion, adequate to events, and real influence on society and the governmental authorities. Reducing risks of stay Ukraine in the global information space is possible by providing socio-economic modernization as a full subject of international relations with the preservation of its national and cultural identity.

Key words: freedom, openness, information flow, on-line space, world information space.

УДК 316.614.4: 316.624.3

Станіслав Демчук

Сім'ї трудових мігрантів: соціально-побутові умови життя дітей після від'їзду батьків

Наслідком збільшення кількості тимчасових трудових мігрантів у країнах Центральної та Східної Європи, окрім відтоку робочої сили, є утворення дискантних сімей. Зазначена проблема актуалізувала розв'язання завдань щодо аналізу причин трудової міграції, впливу феномену трудової міграції на інститут сім'ї, механізму соціалізації підлітків у дискантних сім'ях. Виведено взаємозалежність між відсутністю батьків (трудова мігрантів) та відхиленням у міжособистісних стосунках, формуванням певних проблем соціально-психологічного характеру, пасивною соціальною позицією дітей трудових мігрантів. Установлено, що трудова міграція – одна з причин руйнації сімейних відносин і викривлення механізму соціалізації; фактор, що підвищує ризик еміграції.

Ключові слова: діти трудових мігрантів, інститут сім'ї, трудова міграція, соціально-психологічне здоров'я, соціалізація.

Постановка наукової проблеми та її значення. Актуальність дослідження полягає в тому, що в останні десятиліття в країнах Центральної та Східної Європи, у тому числі й в Україні, збільшилася кількість тимчасових трудових мігрантів. Оцінити такі тенденції досить складно, оскільки велика кількість трудових мігрантів працює нелегально. Як наслідок, окрім відтоку робочої сили, постає досить важлива проблема – утворення дискантних сімей, у яких порушуються засади та принципи функціонування здорової, повноцінної сім'ї. У статті актуалізується проблема функціонування неповних і дискантних сімей (за умови, коли батьки (чи один із них) виїхали працювати за кордон) основного агента соціалізації дитини та підлітка.

Відтак, у сучасних соціально-економічних умовах нагальним є **завдання** забезпечення соціальної допомоги дітям трудових мігрантів, котра також перебуває в науковому полі.

Аналіз досліджень цієї проблеми. Наукові опрацювання проблеми трудової міграції висвітлені в розвідках І. П. Майданік, С. В. Циліорик, Ю. І. Римаренко, Е. М. Ліанової. Вагомий внесок у процес дослідження теорії й практики міжнародної трудової міграції, удосконалення організаційних, економічних та правових важелів її регулювання здійснили провідні вітчизняні вчені (С. М. Злупко, Ю. В. Макогон, О. А. Малиновська, А. І. Мокій).

Аналіз соціологічної та педагогічної літератури свідчить, що проблеми соціалізації та сімейного виховання розглянуті в дослідженнях таких науковців, як Г. М. Бевз, З. Г. Зайцева; вивчено проблеми сім'ї й соціального сирітства в працях І. М. Трубавіної, Ю. М. Якубової, А. П. Пономарьова.

Спеціальні наукові розвідки, що стосуються організації соціально-педагогічної роботи з дітьми трудових мігрантів, належать К. Б. Левченко, І. М. Трубавіній, І. І. Цушко [2].